

Kako otrokom približati branje, da postane prijetno?

Jasmina Ducman, mobilna specialno-pedagoška služba,
Osnovna šola dr. Ljudevita Pivka Ptuj

V članku predstavljam različne dejavnosti in nasvete za razvijanje bralne motivacije, ki je v začetni fazi branja osnova za razvoj bralne tehnike. Dobro usvojena bralna tehnika (bralna tekočnost, bralna točnost) je dolgotrajen proces, v katerem nekateri učenci potrebujejo več vaje, drugi manj. Dejstvo je, da lahko v skupini enako starih otrok opazimo, da otroci dosegajo različne ravni branja. Nekateri otroci berejo počasi in z napakami ter vso energijo vlagajo v dekodiranje, drugi berejo prehitro in vnaprej ugibajo besede, da bi čim prej končali z branjem, zasledimo pa lahko tudi že učence, ki berejo z razumevanjem. Predstavljene dejavnosti omogočajo poleg spodbujanja bralne motivacije tudi popestritev k učnim uram učenja branja ter hkrati predstavljajo vaje za lažje premagovanje začetniških napak. Učenje branja postaja z vajo vedno bolj podobno učenju z branjem, saj je ustrezno usvojena bralna tehnika pomembna za razvoj bralnega razumevanja, ki predstavlja osnovo za učenje vseh učnih predmetov.

Dejavnosti za razvijanje bralne motivacije začetnih bralcev

Bralni drsnik

Pripravimo enako velike kartice z besedami in pri tem upoštevamo bralne zmožnosti učencev. Lahko uporabimo enostavne besede iz treh črk, sestavljene po vzorcu soglasnik – samoglasnik – soglasnik, ali pa učencem ponudimo težji nabor besed. Bralni drsnik pripravimo tako, da barvni papir preprosto prepognemo oz. ovijemo okrog kartice z besedo in ga na zgornjem robu zalepimo z lepilnim trakom. Kot bralno vajo ga učenec uporablja tako, da kartico počasi vleče iz drsnika v levo in s tem odkriva črko za črko. Nato v drsnik vstavimo novo kartico z besedo in učenec na enak način nadaljuje z vajo (Davis 2018).

Bralni drsnik

Besedni detektiv

Otroci imajo radi igre skrivalnic, kar lahko izkoristimo tudi za učenje. V učilnici na različna mesta pritrdimo samolepilne listke z besedami. Učencu povemo, da se bo spremenil v detektiva in da je njegova naloga, da v določenem času najde in prebere čim več listkov z besedami. Vsako besedo, ki jo najde in prebere, zapiše na svoj seznam najdenih besed ali pa besedo obkljuka v danem seznamu vseh skritih besed. Skrivanje lističev z besedami lahko pred pričetkom vaje prepustimo tudi posameznim učencem (Smith 2011).

Besedni detektiv

Bralne stopinje

Gre za zabaven način branja besed, ki je primeren predvsem za učence s telesno-gibalnim učnim stilom učenja. Narišemo ali natisnemo stopinje, nanje napišemo besede, nato pa jih v razmaku otroških korakov razporedimo na tla učilnice ali šolskega hodnika. Učenci sledijo njihovi poti tako, da na glas preberejo besedo ter šele nato stopijo na stopinjo. Z branjem končajo, ko uspejo prehoditi celotno pot.

Bralne stopinje

Preberi in pokaži

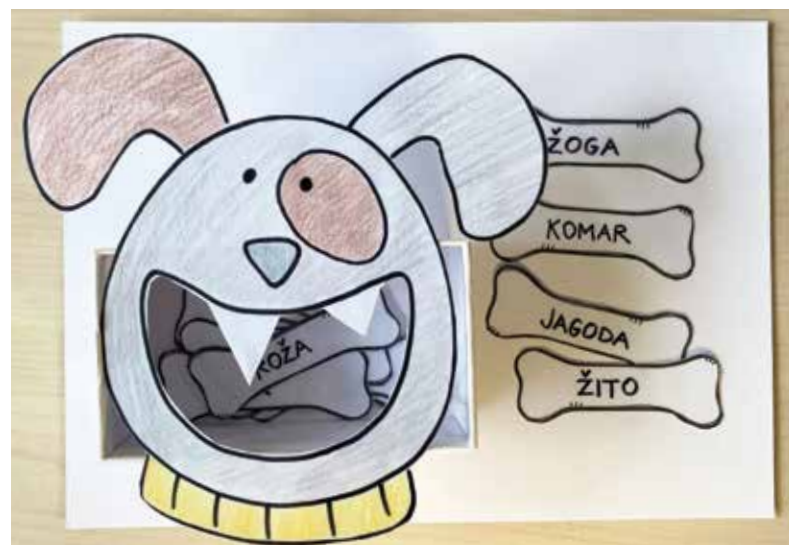
Na listke napišemo različna kratka navodila, ki od učenca zahtevajo določeno motorično aktivnost, npr. skoči, zaploskaj ipd. Učenec odpre škatlico, v katerem se skriva navodilo, nato pa ga najprej glasno prebere in zatem motorično izvede. S to vajo prejmemo povratno informacijo tudi o otrokovem razumevanju prebrane besede, saj lahko hitro ugotovimo, ali je prebrano navodilo razumel tako dobro, da ga je zmožen tudi pravilno izvesti (Miller 2012).

Preberi in pokaži

Lačen kuža

Iz manjše odpadne škatle izdelamo lačnega kužka, ki ga bo učenec nahranil tako, da mu bo v odprt gobček dajal lističe z besedami v obliki kosti. Pred vsakim hranjenjem je pomembno, da učenec besedo pravilno prebere na glas. Mlajši učenci radi sprejemajo domišljajske igre, zato lahko uporabimo tudi druge ideje npr. žaba-muha, opica-banana ipd. (Thompson 2018).

Lačen kuža

Skriti predmet

Za to didaktično igro potrebujemo nekaj lončkov ter manjši predmet, ki je dovolj majhen, da ga lahko skrijemo pod lonček. Lončke obrnemo navzdol in nanje napišemo besede. Otrokom pokažemo predmet, ki ga bomo skrili. Izbrani predmet skrijemo pod naključno izbrani lonček tako, da učenec ne vidi, kje se nahaja, zato naj v tem času zapre oči. Igra poteka tako, da učenec s pomočjo glasnega branja posameznih besed ugiba, kje meni, da se nahaja skriti predmet. Kadar prebere kakšno besedo, z dvigom lončka preverimo, ali se skriti predmet nahaja pod njim. V kolikor ima učenec težave na področju povezave glas-črka, lahko namesto besed na lončke napišemo črke ter s pomočjo te vaje urimo hitrejši priklic ustreznega glasu za določeno črko. Namesto lončkov lahko uporabimo tudi drug material, ki je prav tako primeren za izvedbo dejavnosti npr. plastična jajčka, ki jih je možno odpreti in zapreti (Davis 2012).

Skriti predmet

Sestavi besedo

Učencu damo posodico s črkami. Njegova naloga je, da poskuša čim hitreje sestaviti besedo iz danih črk in pri tem porabiti vse dane črke. V kolikor vadi branje daljših besed, mu lahko označimo ali namignemo prvo črko v besedi. Bralcem z večjimi težavami lahko dejavnost prilagodimo tako, da priložimo sličico iskane besede. Iskano besedo

lahko tudi zapišemo na listič in ga prepognemo, ob koncu dejavnosti pa učencu predstavlja povratno informacijo, saj z njegovo pomočjo preveri pravilnost svoje rešitve.

Sestavi besedo

Berem in poiščem

Prinesemo škatlo, v kateri imamo različne (manjše) predmete. Na predlogo zapišemo besede zanje. Učenčeva naloga je, da glasno prebere besedo na predlogi, nato pa nanjo položi ustrezen predmet iz škatle. Z branjem konča takrat, ko mu uspe s predmeti prekriti vse besede. V škatlo lahko damo tudi predmete, ki ne spadajo k nobeni besedi, in s tem otežimo raven naloge.

Berem in poiščem

Lov na besede

Na tablo zapišemo različne besede. Učitelj glasno bere besedo za besedo, učenec pa poskuša slišano besedo čim hitreje poiskati, prebrati in uloviti s pomočjo muholovca. Igro lahko tudi časovno omejimo in organiziramo tekmovanje v lovljenju besed, pri čemer lahko štejemo, koliko besed mu je uspelo uloviti v določenem času.

Lov na besede

Bum škatla

V manjšo škatlo z odprtino vstavimo kartice z besedami in približno pet kartic Bum. Učenci izmenično vlečejo kartice in jih glasno berejo. Kadar učenec besedo prebere pravilno, lahko kartico obdrži, kadar pa besedo prebere napačno, jo vrne nazaj v škatlo. V primeru, da učenec izvleče kartico Bum, mora vse svoje do tedaj zbrane kartice vrniti nazaj v škatlo. Gre za igro, ki lahko traja precej časa, zato jo je smiselno časovno omejiti.

Bum škatla

Nasveti staršem pri spodbujanju otroka k branju

Poleg šole imajo v procesu otrokovega opismenjevanja ključno vlogo tudi starši, ki otroka v domačem okolju spodbujajo k branju ter ga ob tem spremljajo in usmerjajo. Pedagoški strokovni delavci jim lahko pri tem pomagamo z različnimi nasveti. Pomembno je, da poiščemo pravi način, ki bo otroku pomagal, da bo pri branju vsak dan uspešnejši.

Kadar ima otrok z branjem in voljo do branja težave, je pomembno, da starši sedijo poleg njega, saj se bo tako hitreje lotil dela. Otroku naj v začetni fazi branja vsak dan redno bere na glas, da sliši samega sebe, kako zloge povezuje v besedo. Ko postane branje bolj tekoče, lahko začne s tihim branjem. Starši se lahko z otrokom dogovorijo, da nekaj dni v tednu bere tiho, nekaj dni pa glasno, pri čemer so takrat ob njem, da ga poslušajo, opozorijo na napake in se z njim pogovorijo o vsebini besedila, tako da mu po branju postavijo različna vprašanja ter mu pomagajo oblikovati odgovore. Pogovorijo se lahko tudi o pomenu tistih besed, ki naj bi jih otrok že poznal (Černe 2015).

Vsakodnevno branje v začetnih razredih je otrokova naloga, četudi učitelj tega ne naroči. Ob tem lahko starši uporabijo metodo beleženja branja in nagrajevanja z nalepkami, barvanja bralne hiške ipd. Ena izmed najbolj usodnih napak staršev pri spodbujanju učencev k branju je predolgo vztrajanje pri glasnem branju. Glasno branje je utrudljivo in s predolgo vajo postane neučinkovito. Zbranost popusti, glas se utruji, začnejo se vrstiti napake (Žerdin 2003). Bralni trening je učinkovitejši, če otrok glasno bere večkrat in krajši čas. Če otrok potrebuje več vaje, je bolje, da kratko vajo ponovi večkrat na dan, kot pa da izvede eno daljšo. Občasno lahko starši otrokovo branje tudi zvočno posnamejo z namenom, da tudi otrok posluša svoje branje in ga komentira.

Otroku lahko dajo možnost izbire in odločanja o tem, kaj in koliko bo prebral. Količine branja ni potrebno določati s časom, npr. bral boš 10 minut, pač pa ga lahko omejimo s številom vrstic ali dolžino zgodbe, npr. prebral boš do sem (Demšar 2016). Priporočljivo je, da z njim obiščejo knjižnico, ga včlanijo ter mu dajo možnost, da izbira knjige po lastni izbiri. Za spodbujanje k branju pa lahko izkoristijo tudi otrokov rojstni dan ali druga posebna praznovanja oz. otrokove dosežke ter skupaj z njim obiščejo knjigarno in mu podarijo knjigo. Svetujemo jim, da otroku omogočijo priložnost, da jih on sam spomni na branje. Vsakič ko samostojno poseže po knjigi, ga je pomembno pohvaliti.

Med branjem je otroka dobro spodbujati k temu, da besedilu sledi s prstom. Namesto prsta lahko uporabi tudi kakšen drug pripomoček, npr. ravnilo, svinčnik ali kartonček, kar mu bo omogočilo, da se bo lažje osredotočil na branje posamezne besede. Kadar se otrok med branjem zmoti, ga lahko opozorijo tako, da na napačno prebrano besedo pokažejo s prstom. Prst umaknejo šele potem, ko otrok besedo prebere pravilno, pri tem pa napake ne komentirajo. Težje berljive besede lahko preberejo skupaj z otrokom tako, da jim besedo v pomoč zašepetajo (Demšar 2016).

Družina si lahko med vikendi organizira bralnih 5 minut, kjer vsak član družine nekaj prebere, drugi pa ga poslušajo. Ob tem bo otrok pridobil tudi vpogled v branje drugih. Lahko jim predlagamo dopisovanje znotraj družine in v ta namen postavitev posebnega nabiralnika za različna sporočila. Otrok bo z zanimanjem preverjal poštni nabiralnik ter bral sporočila svojih družinskih članov. Starši lahko otroka zadolžijo, da vsak dan prebere npr. vremensko napoved, tv spored ali vsebino, ki ga posebej zanima. V primeru, da ima otrok mlajšega brata ali sestro, ga lahko spodbudijo, da bere njemu oz. njej. Nekaterim otrokom je zanimivo, da besede predmetov, ki jih starši zapišejo na samolepilne listke, glasno preberejo ter nato prilepijo na ustrezne predmete v hiši. Priložnosti za branje je ogromno, zato lahko vsaka družina najde svoje načine za njegovo spodbujanje (Černe 2015).

Začetne težave ali motnja branja?

Ena izmed pomembnih nalog specialnih pedagogov je, da so v podporo učitelju pri ugotavljanju, ali gre pri učenčevih težavah za normalne odmike ali že za motnjo branja. Praviloma se večina otrok zlahka opismeni v začetnih treh razredih osnovne šole, ki so namenjeni opismenjevanju. Predvideva se, da je to primeren čas, v katerem lahko pričakujemo, da se pri otrocih porodi pripravljenost, zanimanje in zmožnost za učenje branja. Poleg tega je to čas, v katerem je razvoj govora in jezika že dobro razvit.

Nekateri otroci so se zmožni naučiti branja kakšno leto prej, drugi pa kasneje od povprečja. Ta razvoj je v mejah normale, čeprav se odmika od povprečja. Kadar pa so odmiki znatnejši in ima učenec npr. ob koncu obdobja opismenjevanja še vedno težave s prepoznavanjem ali z oblikovanjem črk, čeprav ima sicer normalne intelektualne sposobnosti, tedaj lahko govorimo o hudih motnjah branja in pisanja. To niso odmiki od povprečja, temveč odmiki od normale (Žerdin 2003).

Motnje branja se lahko pojavljajo zaradi motenega delovanja tistih procesov, ki sodelujejo pri učenju branja. Težave se lahko kažejo pri vidnem in slušnem razločevanju, spajanju glasov, razčlenjevanju besed, očesnem sledenju, samodejnem prepoznavanju glasov in simbolov, pomnjenju oblik črk in vsebine prebranega, pozornosti, orientaciji itd. Bolj kompleksnejša ko je motnja, tem večje težave ima otrok in tem težje jo bomo odpravili. Določeni otroci razvijajo kompenzacijske mehanizme in uspejo izravnati svoje primanjkljaje, medtem ko drugi otroci tega niso zmožni. Pomembno je vedeti, da lahko z določenimi vajami otrok napreduje tudi v tistem, v čemer je razvoj oviran, vendar je za majhen napredek potrebno več truda in časa kakor takrat, ko razvoj ni oviran z ničimer. Napredovanje pa ni odvisno le od sposobnosti za razvoj spretnosti kot tehnike, temveč v marsičem tudi od jezikovne razvitosti. Otrok, ki ima

reven besedni zaklad ali pa ne ve, kaj pomenijo prebrane besede, te besede prebere težje kakor tiste, ki jih pozna in ve, kaj pomenijo. Bere počasneje in z več napakami. Napak ne popravlja, saj jih niti ne zazna, ne sliši, ker se ne sprašuje o pomenu (Žerdin 2003).

Zaključek

Predstavljene dejavnosti so se v šolski praksi izkazale kot prijeten motivacijski člen na področju začetnega branja. Izvajale so se v okviru nudenja dodatne strokovne pomoči učencem s posebnimi potrebami, zanimive pa so bile tudi učencem brez učnih težav. V kombinaciji z drugimi podpornimi strategijami in oblikami pomoči so pri učencih spodbudile napredek pri razvoju veščin branja in hkrati ustvarile prijetejši odnos do branja. Odklonilen odnos do branja so usmerile v branje s pomočjo igre, ki jo lahko pri mlajših otrocih v polni meri izkoriščamo, saj so še dovolj igrivi. Strokovni delavci in starši moramo biti iznajdljivi, da otroke s težavami pri branju motiviramo za branje ter da najdemo strategije, načine in dejavnosti, ki so zanje dovolj zanimive, da ob njih vadijo branje. Poleg tega, da otroka motiviramo k branju, je ključnega pomena dejstvo, da spremljamo in ugotavljamo razloge za odklonilen odnos do branja.

Specialni pedagogi skupaj z učitelji spremljamo razvoj in napredek otrok v procesu opismenjevanja. V začetni fazi učenja branja se otroci pogosto soočajo s težavami prehodnega značaja, vendar smo specialni pedagogi med in še posebej ob koncu opismenjevanja otrok posebej pozorni na tiste učence, ki imajo izrazito večje težave ter kljub vaji, trudu in vsakodnevni branju napredujejo počasneje od vrstnikov. Tem otrokom je pomembno čim prej pomagati na ustrezen način, saj lahko s ciljno usmerjenimi vajami lažje kompenzirajo svoje težave.

Literatura

- Černe, T. (2015): Začetno branje otrok z disleksijo – nasveti za starše. Dostopno na: <https://shop.lupinica.si/si/content/9-zacetno-branje-otrok-z-disleksijo> (31.3.2022)
- Davis, M. (2018): The super simple word slider. Dostopno na: <https://www.playdoughtoplato.com/the-super-simple-word-slider/?epik=dj0yJnU9dUJnTK1rcFA4RVFHZjgITmNnVjVYTZCYkt3SUMwaFEmcD0wJm49M-zNRamlsUVVcdUVuRVJ5VkkqcxRrpyZ0PUFBQUFBROk4VE9B> (24.3.2022)
- Davis, M. (2012): ABC cup hunt. Dostopno na: <https://www.playdoughtoplato.com/abc-or-sight-word-cup-hunt/?epik=dj0yJnU9dUJnTK1rcFA4RVFHZjgITmNnVjVYTZCYkt3SUMwaFEmcD0wJm49M-zNRamlsUVVcdUVuRVJ5VkkqcxRrpyZ0PUFBQUFBROpDbzEw> (29.3.2022)
- Demšar, M. (2016): *Vaje za tekoče branje. Kako lahko odrasli spodbujamo tekoče branje pri otrocih v prvem triletju osnovne šole*. Ljubljana: Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca Ljubljana.
- Miller, S. (2012): Easter egg hunt for motor skills. Dostopno na: <https://starfishtherapies.wordpress.com/2012/03/02/easter-egg-hunt-for-motor-skills/> (25.3.2022)
- Smith, A. (2011): We're going on a word hunt sight word activity. Dostopno na: <https://www.walkingbytheway.com/blog/were-going-on-a-word-hunt-printable-power/> (25.3.2022)
- Thompson, V. (2018): Feed the dog sight word activity. Dostopno na: <https://www.totschooling.net/2018/03/feed-the-dog-sight-word-activity.html?m=1> (25.3.2022)
- Žerdin, T. (2003): *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja. Priročnik za pomoč specialnim pedagogom in učiteljem pri odpravljanju motenj v razvoju jezika, branja in pisanja*. Ljubljana: Svetovni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana in društvo Bravo.